Pentru o poetică a imaginarului (II). *Bucătăria* şi *bucatele* basmului fantastic românesc

Costel CIOANCĂ
Academia Română, Muzeul de Artă Veche Apuseană

Abstract: Since ***cuisine*** is *a vehicle for the core values of any society*, *the true foundation of identity and alterity*, it is not surprising to find it in many Romanian fantastic tales. In the present paper we focus on some of the most representative elements of traditional cuisine in our tales and discuss the relationship between their textual *representations* or *manifestations* and their *social, ideological, and cultural* contexts in order to identify possible *frameworks* / or *schemes* in which they are placed and determine to what extent one can speak of *adaptations to new gastronomic socio-cultural realities*. It appears that the gastronomic praxis in our Romanian fantastic tales points to significant ethnological features.
Keywords: *traditional cuisine, frameworks, Romanian fantastic tale, gastronomic socio-cultural realities.*

Premise de istorie socială asupra bucătăriei şi bucatelor din basmul fantastic românesc

Important act socio-cultural care asociază, clasifică şi/sau analizează diferite aspecte (proceduri de selecţie, de conservare, de preparare a hranei), comportamente, reprezentări şi mituri, *alimentaţia* a reprezentat, pentru antropologie cel puţin, o importantă zonă de cercetare. Dincolo de distincţiile terminologice[1], toată literatura de specialitate dedicată alimentaţiei[2] a încercat să surprindă nu doar condiţiile istorice şi economice, cât mai ales valorile sociale şi culturale cu care a

[1] *Alimentaţie* sau *nutriţie*? *Cultural/simbolic* sau *biologic*? Pentru adâncirea acestei problematici, a se vedea articolul dedicat *Alimentaţiei* din Bonte, Pierre, Izard, Michel (ed.), *Dicţionar de etnologie şi antropologie* (Trad. de Smaranda Vultur, R. Răutu – coordonatori), Ed. Polirom, Iaşi, 2007, p. 714-715.

[2] Dintre cele mai importante, prin greutatea demersurilor ştiinţifice, trebuie să amintesc pe cele semnate sau coordonate de Chang, Kwang Chih (ed.), *Food in Chinese Culture. Anthropological and Historical Perspectives,* Yale University Press, London, 1977; Fischler, Claude, *Alimentation, cuisine et identité: l`identification des aliments et l`identité du mangeur*, în vol. *Identité alimentaire et altérité culturelle*, Recherches et Travaux de l`Institut d`Ethnologie, Neuchâtel, 6, 1985, pp. 171-192; Flandrin, Jean-Louis, Montanari, Massimo, *Histoire de l`alimentation*, Fayard, Paris, 1996; Goody, James, *Cooking, Cuisine and Class. A Study in Comparative Sociology*, Cambridge University Press, Cambridge, 1982; Menell, Peter S., Murcott, Anne, Van Otterloo, Anneke H., *The Sociology of Food: Eating, Diet and Culture*, Sage Publications, London, 1992; Mintz, Steven, *Tasting Food, Tasting Freedom: Excursions in Eating and Culture*, Bacon Press, New York, 1996; Văduva, Ofelia, *Paşi spre sacru. Din etnologia alimentaţiei româneşti*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 1996 etc.

BDD-A27719 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:58:31 UTC)

fost investită aceasta într-o societate sau alta. Pornind de la o definiție general acceptată[3], trecând prin ceea ce spuneau unii autori despre „sistemul culinar" al unei societăți[4], bucătăria este văzută ca „*un vehicul al valorilor esențiale ale unei societăți*", „*unul dintre fundamentele identității și alterității, afirmate simultan în operații de opoziție, de respingere, de interacțiune sau de împrumut*" [Bonte, Izard, 2007:121]. Este exact ceea ce am încercat să tratez în studiul de față: cum un asemenea studiu nu există la nivelul literaturii române de specialitate; cum hermeneutica aplicată unei atare teme ne poate apropia şi mai mult (de) ontologia etosului mitofolcloric românesc, a vorbi (şi) despre *bucătăria* şi *bucatele* prezente în basmul fantastic românesc mi s-a părut firesc, ba chiar obligatoriu, întru surprinderea şi definirea *prezenței* şi *semnificației* jucate de acestea în spațiul epic-fantast al basmelor.

Rod al interacţiunii dintre sistemul tradițional şi contextul său (social, ideologic, cultural) de reprezentare şi/sau manifestare, *bucătăria* şi *bucatele* basmului fantastic românesc aduc în prim plan, aproape mecanic aş spune!, *moştenirea reală* a unei anumite precepții şi a anumitor atitudini vizând *alimentația* comunității tradiționale[5]. N-aş spune că este o atitudine pasivă de colportare culturală, dar, pe de altă parte, prezența, în destul de multe basme, a unor importante *cadre/scheme* cu referire specială la alimentele de preparat şi consumat, ne oferă dimensiunea reală, palpabilă a unei atare realități culturale.

Dimensiunea socialului condiționează, *şi gastronomic* (dacă pot spune aşa!), traiectul eroului, epicul basmului pivotând, de foarte multe ori, eminamente în jurul (rezolvării) acestei probleme. Cumva, mitanalizând antologiile clasice de basm românesc, mi-a părut obligatoriu de abordat aceste referințe gastronomice ale basmului românesc în primul rând după statutul social al eroului de basm. Avem o serie de menţiuni în care generatorul sau colportorul de basm aduce în discuție, pentru a sublinia profilul caracteriologic al eroului, pauperitatea acestuia, alimentele îngurgitate reflectând, ad unum omnes, statutul său social[6]. La polul opus, sunt destul

---

[3] **Bucătăria** este înțeleasă, în general, ca *„un ansamblu de procese prin care produsele din mediul înconjurător (obținute prin vânătoare, pescuit, agricultură, creşterea animalelor, schimb sau comerț) sunt transformate în alimente asimilabile de către om"* [Bonte, P., Izard, M., op. cit., p. 120]…

[4] Spre exemplu, în vol. II - *Du miel aux cendres,* p. 276) din *Mythologiques* (4 vol., 1964-1971), Plon, Paris, Cl. Lévi-Strauss spunea că, luat în totalitatea sa, precum şi în fiecare dintre elementele sale componente, **sistemul culinar este semnificant** şi poate fi definit ca *„un limbaj în care fiecare societate își codează mesajele care îi permit să semnifice cel puțin o parte din ceea ce este ea"…*

[5] Într-un basm al colecției Şt. Cacoveanu (*Bou bourel*), în fața tinerilor căsătoriți este pusă „*pogacea tradițională*", pâine rituală care, în acest basm, îi va scăpa pe aceştia de *dracul*! În plus, pentru a sublinia această dimensiune ritualică acordată acestei *pogace*, într-o notă de subsol culegătorul spunea: *„În copilăria mea, pe la 1850, la nunți, înaintea mirelui și miresii, cari şădeau în fruntea mesii, să punea un colac frumos – să să fi pus pogace, nu-mi aduc aminte. Dar datinile după țânuturi și după vremi mai vechi sau mai nouă sunt diferite".* [Vezi Boer, Demetriu, Stănescu Arădanul, Mircea Vasile, Cacoveanu, Ştefan, *Povești din Transilvania*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1975, p. 197]. Tot astfel, într-un basm al colecției D. Stăncescu, unul dintre eroi manifestă „***o foame tătărească***" [Stăncescu, Dumitru, *Sur-Vultur. Basme culese din gura poporului român* (Ediție îngrijită, prefață şi tabel cronologic de I. Datcu), Ed. Saeculum I.O., Bucureşti, 2000, p. 107].

[6] Ispirescu, Petre, *Legende sau Basmele românilor* (Ediție îngrijită de Aristița Avramescu), vol. I-II, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1988, p. 552 (se mănâncă „***verdeţuri fierte***"); Lenghel-Izanu, Petre,

BDD-A27719 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:58:31 UTC)

de numeroase cazurile de basm în care avem mese (îndeosebi împărăteşti) încărcate „*cu tot feliul de mâncări şi beuturi*”[7], uneori numărul acestora fiind impresionant:

> […] În ziua următoare purceseră soli la craii şi împăraţii dimprejurul împărăţiei Ilenii, şi-i chemară la nuntă. Şi se făcu o nuntă strălucită ca aceea, de nu se mai pomenise aşa ceva de când zidise Dumnezeu lumea. Numai în grădinile şi curtea cea largă a palatului erau întinse două mii de mese de marmură albă. Trei zile şi trei nopţi muzicile nu mai conteniră. Mâncări peste mâncări, băuturi din cele mai preţioase, chiote şi cântece, de părea că se ridică curţile în slava ceriului [Miron, 1967:176].

Mai mult: pentru a reliefa o serie de realităţi socioculturale, încă prezente la data la care au fost culese şi tipărite unele culegeri de basme, avem câteva situaţii particulare ale dimensiunii sociale în care „se derulează” bucătăria şi bucatele din basmul fantastic românesc, motiv pentru care mă voi opri asupra lor. Plasată sub auspiciile unei axiologii folclorice care nu ezită să taxeze anumite metehne comportamentale, foarte prezentă mai ales în basmele ardeleneşti[8], într-un basm din colecţia D. Stăncescu (*Busuioc şi Musuioc*), se face trimitere la un anumit fapt cultural: timpul anistoric în care „*mânca ţiganul mămăliga cu unt de-şi lingea degetele pân-apuca cleştele*” [Stăncescu, 1975:95]. Trăită şi gândită, dimensiunea folclorică a unei asemenea menţiuni vorbeşte, în fapt, despre o realitate istorică, taxată ca atare, după cum spuneam (vezi nota 9). Tot un fapt focloric moştenit (cultural) ne relevă, în legătură directă cu alimentaţia, un alt basm (*Copilul şi puiul de bălaur*, din colecţia Şt. Cacoveanu). Aici, în preambulul acestui basm, ne sunt prezentate/sugerate mutaţia

---

Poezii şi poveşti populare din Maramureş (Ediţie îngrijită de O. Păun, Prefaţă de M. Pop), Ed. Minerva, Bucureşti, 1985, p. 657 (semn al sărăciei lucii, eroul basmului se hrăneşte doar cu „***pită uscată şi cozi de ceapă***”); Micu Moldovan, Ion, *Poveşti populare din Transilvania, culese prin elevii şcolilor din Blaj* (Ed. îngrijită de I. Cuceu şi Maria Cucea, Prefaţă de Ov. Bârlea), Ed. Minerva, Bucureşti, 1987, p. 154 (o fată de împărat cu stea în frunte, pentru a scăpa de incest, mânca în pădurea în care se refugiase „***frunză verde***”); Oprişan, Ionel, *Basme fantastice româneşti*, vol. I-XI, Ed. Vestala, Bucureşti, 2005-2006 – I, p. 150 (gazdele mâncau ***balegi uscate de vacă***, coapte în cuptor!); Păun, Octav, Angelescu, Silviu, *Basme, cântece bătrâneşti şi doine*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1989, p. 9 (eroul, orbit de tatăl său, supravieţuieşte în pădure mâncând „***rădăcini şi frunze***”), 20-21 (eroina mănâncă „***frunze, rădăcini şi muguri***”); Pop-Reteganul, Ion, *Poveşti ardeleneşti. Basme, legende, snoave, tradiţii şi povestiri* (Ed. îngrijită şi studiu introductiv de V. Netea), Ed. Minerva, Bucureşti, 1986, p. 39 (un ţigan cere nevestei să-i facă, drept merinde de drum şi în lipsa altora, „***turte de cenuşe***”); Sandu Timoc, Cristea, *Poveşti populare româneşti*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1988, p.194 (eroii, gata de plecare în aventură, „***şi-au pregătit desagii cu ceva merinde; ce merinde, nişte rădăcini adunate de prin pădure***”); Stăncescu, D., op. cit., p. 72 (cineva mânca „***lături de bucate***”); Teodorescu, G. Dem., *Basme române* (Ed. îngrijită, prefaţă şi rezumate în lb. franceză de Stanca Fotino), Ed. pentru Literatură, Bucureşti, 1968, p. 156 (eroii mănâncă „***ierburi şi rădăcini***”, care nu îi îndestulau niciodată) etc.

[7] Boer et alii, op. cit., p. 99 („***mâncări şi beuturi***”, nenumite).

[8] Manifestând o lene congenitală, eroul unui basm din colecţia I. Pop-Reteganul, op. cit., preferă să meargă, să îl descopere şi să îl bată pe Dumnezeu pentru situaţia materială precară în care se afla [vezi basmul *Ganul ţiganul*, îndeosebi pp. 38-39, 49], tot basmul derulându-se în jurul acestei axiologii...

BDD-A27719 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:58:31 UTC)

şi/sau actualizarea unor importante realităţi sociale din Transilvania secolului XIX[9]. Dar: adevărata dimensiunea socială a unui atare fapt ne este adâncită de o notă de subsol a culegătorului, prin forţa de „sugestie istorică", pasajul în cauză meritând citat in extenso:

> Cunosc ţânuturi în Ardeal, **unde e ruşine a cumpăra lapte, că cine-i sărac şi prăpădit, numai acela cumpără lapte. Deci, dacă n-are el vacă cu lapte, mai bine rabdă şi nu mănâncă lapte, decât să se dejosască a cumpăra lapte**. Aşa era cu 60-70 de ani înainte de asta[10].

La polul opus, dar reflectând tot socialul, avem basme în care este căutat un anumit statut social care, prin prisma ospitalităţii gazdei, le-ar fi asigurat oaspeţilor o masă îmbelşugată:

> […] Văd ei o casă frumoasă în jurul căreia mai vedeau de-ale găzdăşagului, şura ocolită de stoguri, grajduri mari în uşa cărora grămezile de gunoi erau cât stogurile de lângă şură de mari, semn că grajdurile nu erau goale; mai văd cosceiul cel mare de leţi, prin care nu se vedea ziua pe nicăiri, decât numa cucuruz. -Aci e de noi, zise doftorul. – De bună seamă, îi răspunse procatărul. Toate seamănă a găzdăşie, a stare bună împreunată cu socoteală, adause solomonariul. Aici intrară. Stăpâna casei îi primi foarte bine ca pe nişte călători foarte osteniţi. Nu mult după aceea vine şi gazda de la câmp. El încă se bucură de bieţii drumari şi spuse boresei să aducă cină pentru toţi. Boreasa ascultă cu bucurie porunca şi începu a aduce: **pe-un cârpător mămăliguţă fierbinte de ieşeau abori din ea, iar la umbra ei puteai bate coasa cu voia cea bună, de mică ce era, într-un hârdău lapte de la Suroaia, Joiană, Marţolea şi Vinereană; apoi pe-un blidişel de lemn un moşinoi de brânză de oaie şi într-o tigaie ca de-o jumătate de mierţă tocană de carne de berbece îndoită cu ceapă.** După ce erau toate gledă pe masă, mai întâi fac trei cruci, zic un „Tatăl nostru" şi dau ocol unei glăjuţe pline cu horincă de bucate, colea îndulcită cu miere de stup. [Pop-Reteganul, 1986:141.]

Cu o puternică sugestie spirituală şi auxiliar dimensiunii sociale, este şi *menu*-ul de care beneficiază unii eroi: născuţi sub o zodie norocoasă sau, dimpotrivă, una nefavorabilă, aceştia mănâncă, alături de Norocul lor, bine sau rău[11]. Foarte important de menţionat este, în legătură cu acest status quo, faptul că, printr-o evidentă desacralizare, un astfel de destin (iniţial) nefavorabil iniţial poate fi schimbat[12].

---

[9] „*Au fost odată o muiere văduvă şi săracă, care să hărănea cu furca şi fusul, torcând în sat, şi avea un copil pe care, ca muiere săracă, în toată dimineaţa îl trimitea cu ulcica în sat să-i aducă lapte de un ban*". [Boer et alii, op. cit., p. 139].

[10] *Ibidem*, nota 1 (cu sublinierile mele, C.C.).

[11] Spre exemplu, într-un basm (*Norocul*) al colecţiei Şt. Cacoveanu, un om lipsit de noroc mânca „***pită de tărâţă cu ciormoiag, neagră şi lobode şi ştir***", în timp ce un altul, mai norocos, mânca „***pită albă, carne friptă şi vin roşu***"! [Boer et alii, op. cit., p. 85-86].

[12] Vezi basmul *Doi fraţi*, basm în care fratele cel sărac, invitat la nunta fiicei fratelui său bogat, primeşte de la acesta *un os*. Pe drumul de întoarcere către casă, *Sărăcia*, prefăcută într-o femeie foarte slabă, îi ia osul şi îl suge până intră în el. Fratele cel sărac îl îngroapă, schimbându-şi astfel statutul social. [*Ibidem*, p. 215-216].

BDD-A27719 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:58:31 UTC)

Memoria fertilă a bucatelor din basmul fantastic românesc: între funcţional şi iluzia variaţiunii

La fel de importantă, din perspectiva hranei de asigurat, este fundamentarea imagologică a unui anumit statut social. Spre exemplu, pentru a îndeplini o sarcină magică (ajutor pentru o naştere neobişnuită sau, dimpotrivă, pentru însărcinarea împărătesei sterile), câteva ţigănci vrăjitoare cer drept răsplată *„o strachină dă varză sau v-o bucată dă mămăligă", „o putină cu varză şi-un porc gras"*[13]. Mai mult: aproape dintr-o perspectivă structuralistă, generatorul şi/sau colportorul de basm a introdus, în foarte multe basme, o anumită schemă de reprezentare (culturală) a unei realităţi sociale. Practic, sunt destul de numeroase cazurile în care un erou sărac, dar cu o karmă bună, este ajutat de o fiinţă conotată mitofolcloric şi cu natură superioară să îşi transceadă condiţia socio-materială. Cum vorbeam în altă parte [Cioancă, 2016:419-444] despre *funcţiile* date de mentalitarul tradiţional românesc unor obiecte (magice), nu voi insista pe această temă aici şi acum. Amintesc doar că, în acel studiu, la categoria *obiectelor magice benefice*, grupam şi o serie de obiecte care îi asigurau eroului, totdeauna pe cale magică, hrană. Că este vorba de *un inel* [Boer 1975:141], *mărgeaua de după măsea*, *o masă dăruită eroului de către Dumnezeu, o lădiţă* [Pop-Reteganul, 1986:4-5, 39-42, 56] sau *un corn de vacă năzdrăvană* [Ispirescu, 1988:441-442], mecanismul acestei gândiri folclorice aduce în prim plan adevărate menu-uri tradiţionale, obiceiuri şi proiecţii culinare specifice. Astfel, nu pot să nu amintesc aici situaţia din basmul *Trei fraţi* (colecţia P. Lenghel-Izanu), basm în care, după ce salvează de la moarte un *zmeu*, eroul este ajutat de fiul cel mic al zmeului să reuşească în dezideratul său, un astfel de ajutor magic vizând tocmai îndestularea eroului flămând cu mâncăruri alese, nemaigustate vreodată[14]. Sau, în acelaşi registru, cazul unui erou care capătă, de la Dumnezeu!, o masă magică ce-i va oferi „*tot felul de mâncări, cu beuturi, cu ţâgări şi cu câte de toate sunt pe-o masă domnească*":

> […] După aceea prinse masa, care o pusese jos, o chiti bine pe pământ, se linse odată pe buze, apoi zise: Scumpă masă/de mătasă,/ia aminte/de te-ntinde/cu mâncări,/cu ţâgări/şi cu vin/de-l pelin. Nici nu gătă bine vorbele acestea, când masa începu a se aşterne şi a se umplea cu tot felul de mâncări, cu beuturi, cu

[13] Păun, O., Angelescu, S., op. cit., p. 126, 137. Aceeaşi situaţie o avem la Oprişan, I., op. cit., I, p. 111, unde ritualul magic care facilitează naşterea unui copil aflat de 9 ani în pântecele împărătesei, este posibil pentru „*o putină cu varză şî un sac dă mălai ş-un porc gras*"…

[14] „*[…] Sosind sara şi Ion fiind oboist de drumul lung, se gândise; „ce bine ar fi de-aş avea un pat moale pă care să mă culc şi ceva demâncare, că mi s-o ciuntat merindea şi-s tare flămând!". Şi cum stătea pă marginea drumului începe să tragă o hore dă jale, cu fluierul pă care i l-o dat zmeul, încât şi păsările stăteau în loc şi-l ascultau. Îndată I se arătă corbul care îl întrebă: – Spune-mi ce doreşti, ce să-ţi aduc pă loc? – Vreau un pat moale să mă hodinesc, că-s tare trudit şi ceva bun de cină, răspunse Ion. Corbul zice către el: -Închide ochii şi ţine-i aşa zece minute! După zece minute când Ion o deschis ochii, vede înaintea lui un pat nou-nouţ, cu perne moi şi cergă aleasă. Lângă pat era o masă rotilată,* ***pă care să aflau tot felul de mâncări şi băuturi scumpe: friptură de găină, cârnaţi fripţi, horincă, vin scump şi pită albă de grâu. Mai era şi un blid cu pantive şi alte prăjituri care să văd numai la mesele domnilor… Din toate o mâncat şi-o băut, hrănindu-se bine, cum n-o fost niciodată în viaţa lui***". [Lenghel-Izanu, P., op. cit., p. 659; sublinierile îmi aparţin, C.C.].

BDD-A27719 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:58:31 UTC)

> ţâgări şi cu câte de toate sunt pe-o masă domnească. Era zupă grasă cu stele, care parcă sclipeau, era curechi cu clisă şi sângereţi, era carne friptă de purcel, erau plăcinte, erau…multe. Apoi era vin, de cel roşu pelin, de care beau numai domnii cei mari, mai erau ce-i este de tare folos omului săturat, adecă ţâgări. Dar să ştiţi dumeavoastră de cari?! Vai Doamne! erau de cele cu pai, de care fumează numai domnii şi numai acei domni, care au pungă mare şi plină! De acestea de toate erau pe masa lui Ganul ţiganul. Când le văzu acestea toate ţiganul, nu credea ochilor, el nădăjduise c-acea masă tainică-i va da cel mult balmoş, nu şi de cele mâncări, pe care nici nu le cunoştea, fiindcă nici nu mai văzuse asemenea. Se puse deci la mâncare şi cum fu lipit de foame, dar mai ales de dragul mâncărilor, se sătură de se făcu burduf. Mai mâncă, mai beu vin, mai mâncă iar, mai bău iar vin, apoi aprinse ţâgarea, o fumă până la capăt, iar capătul ţâgării, după datina strămoşească a ţâganilor, îl aruncă-n gură, punându-l pe o măsea. După ce se sătură bine, ţiganul zice către masă: Ian adună/masă bună,/bucături/şi sfărămituri/laolaltă/pân` de-altădată. După ce zise aceste vorbe, aşa se ascunseră toate bucatele rămase pe masă, ca şi când n-ar fi fost nimic niciodată. Apoi luă masa în spate şi haid` la drum către casă. [Pop-Reteganul, 1986:40-41]

De altfel, chiar fără a fi numite în mod explicit[15], astfel de mâncăruri obţinute pe cale magică sunt prezente în majoritatea antologiilor[16], subliniind, o dată în plus, importanţa imagologică (şi) a acestui aspect în realitatea folcloric-ontologică a basmului[17]. O realitate folclorică care este fundamentată, la nivel terminologic, şi de prezenţa, în numeroase basme, a unor expresii, „specialişti" şi/sau locuri specializate de preparat bucatele/de mâncat. Astfel, pe lângă expresii construite izomorfic şi care vin să reliefeze caracterul iniţiatic al unor locuri/etape obligatorii de parcurs de către eroul de basm[18], avem locuri specializate (= *făgădău,*

---

[15] Doar într-un basm al colecţiei C. Sandu Timoc (*Poveste de un moş cu o buturoagă*), mâncărurile cerute de proprietarul obiectului magic (= o *măciuchiţă*) sunt numite: „*o cinie de peşte şi o mămăligă caldă*", „*o turtă de pâine caldă, eria caldă, ieşia abori din ea*" [Sandu Timoc, C., op. cit., p. 156]…

[16] Cel mai adesea, mâncăruri căpătate pe cale magică sunt expediate prin sintagma „***mâncăruri şi băuturi alese***": Boer et alii, op. cit., p. 172; Haşdeu, Bogdan Petriceicu, *Literatură populară. Basme populare româneşti* (Ediţie îngrijită de Lia Stoica Vasilescu, Prefaţă de Ov. Bârlea), Ed. Grai şi Suflet – Cultura Naţională, Bucureşti, 2000, p. 238; Marian, Simeon Florea, *Basme populare româneşti* (Ed. îngrijită şi prefaţă P. Leu), Ed. Minerva, Bucureşti, 1986, p. 99, 114,164; Micu Moldovan, I., op. cit., p. 125; Păun, O., Angelescu, S., op. cit., p. 118; Pop-Reteganul, op. cit., p. 5, 55; Teodorescu, G. Dem., op. cit., p. 90, 92 etc.

[17] Pentru a reliefa amprenta **verosimilităţii imagologice**, în cele mai multe cazuri autorul anonim de basm s-a folosit de mâncăruri banale, la îndemâna oricui, pentru a rezolva problema structurală a **infertilităţii**. Astfel, este obligatorie menţionarea unor **mâncăruri** (descoperite întâmplător sau date celor în nevoie de oameni specializaţi) **care, îngurgitate, au efect procreativ**: o babă rămâne însărcinată mâncând „***perje din pădure***" [Boer et alii, op. cit., p. 279], o alta mâncând, din curiozitate, „***o floare galbenă***" [Bilţiu, P., op. cit., p. 477], o împărătească mâncând un ***măr*** [Ispirescu, P., op. cit., I, p. 148], „***un peşte galben***" [Furtună, Dumitru, *Izvodiri din bătrâni. Basme, legende, snoave, cântice bătrâneşti şi pluguşoare din Moldova,* Ed. Minerva, Bucureşti, 1973, p. 91], o alta ***„un peşte foarte frumos"*** [Pop-Reteganul, I., op. cit., p. 165] etc.

[18] Într-un basm din colecţia I. Micu Moldovan (*Fata cu ţintă sau cu stea de aur în frunte*), se vorbeşte de o „***sălbăticie bună de mâncat***" [Micu Moldovan, op. cit., p. 158]…

BDD-A27719 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:58:31 UTC)

crâşmă, restaurant [Oprişan, 2005-2006:I, 37]) în care se mănâncă bine[19], ba chiar foarte bine[20], după cum sunt destul de numeroase şi menţionările de oameni specializaţi**,** prezenţi la curtea unor boieri sau împăraţi (*stolnic* [Marian, 1986:149]*, socăciţă* [Micu Moldovan, 1987:84, 132]). În plus, definitorie pentru cunoaşterea şi/sau înţelegerea *realului obiectiv* sau *imaginat* de creatorul anonim de basm, mi se pare alegoria sub care este prezentată „masa de final" a unui basm:

> […] După ce a descoperit adevărul, a pedepsit aspru pre acest om blăstămat. I-a luat casele şi toată cealaltă avere ce să ţinea de ele. A chemat pre bărbatul ei cel zdrenţăros la veşminte şî i-a spus că iel e muierea lui cea ţâpată pre râu. Au făcut un ospăţ mare a doua oară; **au ucis nişte scaune, / au tăiat nişte lăviţi / şi nişte mese de fag**. Eu încă am fost pe acolo şi-am căpătat nişte oase cu carne [Micu Moldovan, 1987:93].

Matrice iniţiatică şi stilistică deopotrivă, *vânătoarea* (implicit, şi hrănitul din ea), este omniprezentă la nivelul basmului fantastic românesc. Văzută ca o soluţie de compromis (= prezenţă temporară, necesară iniţierii pe traiectul eroic dinspre casă spre dezideratul de împlinit), prezenţa sau stabilirea eroului într-un spaţiu necunoscut, necentrat precum pădurea [Cioancă, 2014:29-36], aduce în prim plan actul iniţiatic al vânătorii [Hulubaş, 2009:597-613], basmele oferindu-ne o serie de bucate specifice acestui mediu şi acestei activităţi:

> […] Şi mergând el prin pădurea aceea prin care s-a pornit, când însăta bea apă de prin izvoare şi păraie, iar când îl ajungea foamea se hrănea cu vânătoria. Săgeta, adică, fel de fel sălbăticiuni, precum: cerbi, căprioare, capre şi ţapi sălbateci, grauri, păturnichi, mai pe scurt tot ce-i ieşea înainte şi ce era bun de mâncat. [Marian, 1986:177]

În pădure, eroii se hrănesc îndeosebi cu „*carne, ce-o fost vânat-o în pădure*" [Pop-Reteganul, 1986:173], în alte basme acest vânat şi modul de preparare fiind numit: *iepuri fripţi*[21]*, căprioară la cazan* [Marian, 1986:22]*, cerb şi capră sălbatecă* [Marian, 1986:183]*, capră sălbatecă friptă pe ţiglă* [Marian, 1986:289]*, juvete fript pe cărbuni* [Sandu Timoc, 1988:149]*,* dar şi *poame, ciuperci şi bureţi* [Sandu Timoc, 1988:161]. Repet: vânătoarea şi hrănirea eroului din această activitate au, de cele mai multe ori, caracter temporar, constituindu-se într-o obligatorie etapă iniţiatică.

---

[19] „*[…] Moşul acela o fost Dumnezeu. Dunca acum luându-şi rămas bun de la moşul cel bătrân merse şi* ***se bägă în fägădău****. După ce Dunca Viteazul* ***s-a băgat în făgădău şi a mâncat bine****, a cerut o vadră de vin*". [Hasdeu, B.P., op. cit., p. 9]…

[20] Într-un basm al colecţiei I. Pop-Reteganul, bucatele aduse de **crâşmăriţă** eroului sunt alese, încât ar fi fost demne până şi pentru un împărat! *(„[…] într-un târziu măsariul Ioaneş poftеşte* ***mâncare şi băutură tot în ales****. Crâşmăreasa, voioasă, că o să se încarce de parale de la Ioaneş, începu* ***a-i aduce tot fripturi şi plăcinte şi vin roşu, de şi un împărat s-ar fi îndestulit***"]. [Pop-Reteganul, I., op. cit., p.149].

[21] Boer et alii, op. cit., p. 168; Pop-Reteganul, I., op. cit., p. 85-86; „*iepure fript în tipsie*" – Sandu Timoc, C., op. cit., p.45.

BDD-A27719 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:58:31 UTC)

Dovadă: succesiunea aproape „barocă" a probele iniţiatice la care este supus eroul în pădure, dar şi hrana cu care este nevoit să reziste într-un astfel de mediu ostil[22]. Uneori, tocmai pentru a sublinia dimensiunea etnologică a unui *dincolo* situat în afara spaţiului cotidian-cunoscut eroului, în pădure acesta este confruntat cu situaţii/personaje cu substrat/atribute mitofolcloric(e): aş aminti aici basmul *Ginerele împăratului Roşu* (colecţia S. Fl. Marian), basm în care eroul primeşte de la doisprezece zmei care stăteau în pădure şi fierbeau într-o căldare „*carne de Zin*", o asemenea bucată de carne, „*că poate vei fi flămând*" [Marian, 1986:54, 56]; ori basmul *Fata surată cu Mama Pădurii* (colecţia B. P. Hasdeu), basm în care o fată, găzduită fiind de Muma Pădurii, este servită la masă cu „*fiertură*" [Haşdeu, 2000:8]. Tot în traiectul epic al episoadelor de iniţiere, sunt cuprinse, în multe basme, probe precum ●îngurgitarea unor mari cantităţi de mâncare (*12 boi fripţi şi 12 butoaie de vin* [Marian, 1986:6, 9]; *9 boi graşi, 9 cuptoare de pâine şi 9 butii de vin* [Păun, Angelescu, 1989:5]); ● îngurgitarea unor mâncăruri otrăvite[23]**;** ●îngurgitarea unor alimente care să certifice gradul de rudenie[24]**;** ●mesele date sau luate în compania unor fiinţe cu natură superioară eroului[25]. Constituentă dinamică a etosului folcloric care *trebuie să obiectivizeze* şi deopotrivă *să restaureze* o axiologie tradiţională, este o altă probă iniţiatică prin care trec unii eroi de basm: ●metamorfozarea (parţială sau totală) în animale, ca urmare a îngurgitării unor fructe. Pierzând, prin mijloace diverse, obiectele magice căpătate în urma unor probe (iniţiatice), unii eroi ajung într-o pădure unde, înfometaţi, mănâncă anumite fructe (smochine, mere, struguri etc.), fiind metamorfozaţi în animale. Mâncând alte fructe (roşcove, struguri, pere etc.), redevin oameni.[26]

---

[22] „*[…] De voie, de nevoie, băiatul se făcuse vânător de păsări. C-un ac şi cu păr din cosiţele lungi ale sor`sei, îşi făcuse singur un arc şi nişte laţuri, cu care prindea vrăbii, ţintari, grauri, cintezoi şi alte zburătoare*". [Teodorescu, G. Dem., op. cit., p. 156-157].

[23] Spre exemplu: „*Pâine mândră curată, cum e de la Dumnezeu lăsată, zamă cu venin*", plus „*şipuri cu vin şi rachiu*", ulterior, fiindu-i dejucat planul de către eroul năzdrăvan, zmeul aducându-le „*pâine otrăvită, zamă curată*", mâncare otrăvită, de către mama eroiloc, „*cu untură de zmeu*", fostul ei ibovnic [Marian, S. Fl., op. cit., p. 141-143, 270-271]…

[24] **Turtiţă coaptă în lapte matern**: *„[…] – Mamă, fă-mi o turtiţ coaptă în lapte de-a dumneatale, că eu mă voi duce după dânşii şi lasă dacă nu-i voi aduce! […] – Bună vreme! zise Chiparuşiu către soră-sa. – Mulţumim dumneatale, voinice! da de unde îmi eşti dumneata fratele meu? că eu am avut numa un frate şi pe acela l-a omorât bărbatul meu şi pe tine, numai păcatele tale te-au adus aici! – Nu avea frică, scumpă soră! – Nu-mi ieşti frate! zise nevasta cea frumoasă. –* ***De ce nu crezi că ţi-s frate, zise Chiparuşiu, apoi ia şi gustă din turtiţa aceasta şi atuncea vei vedea că ţi-s frate!*** *Atunci îi dete turtiţa să guste dintr-însa şi cum a gustat, îndată a cunoscut că-i frate*". [*Ibidem,* p. 9-10].

[25] ***Strigoaie***: Micu Moldovan, I., op. cit., p. 117 (eroul este silit de *strigoaie* să mănânce „*ce frigeau ele pre jar şi fierbeau într-un ceaon mare – şerpi, broaşte, şopârle, năpârce, solomâsdre şi alte gădigănii*"); ***Omu Pământului:*** Oprişan, I., op. cit., I, p. 49 („*S-a dus la Omu Pământului ş-a stat trii zâli cu el ş-acolo a mâncat, a băut, a băut şi ii acolo… ce-a mâncat şi ii*"); ***Zână*****:** Păun, O., Angelescu, S., op. cit., p. 152 („*o bucată de mămăligă şi o cană cu apă*") etc.

[26] Boer et alii, op. cit., p. 90 (*struguri albi* vs. *struguri negri*); Ispirescu, P., op. cit., pp. 263-264 (*smochine* vs. *roşcove*); Pop-Reteganul, I., op. cit., p. 89 (*mere roşii ca focul* vs. *pere*); Robea, Mihail M., *Folclor din Oltenia şi Muntenia (IX).Basme populare româneşti,* Ed. Minerva, Bucureşti, 1986, p. 640-641 (*mere* vs. *pere*) etc.

BDD-A27719 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:58:31 UTC)

Legate tot de registrul alimentaţiei tradiţionale, sunt şi situaţiile de basm care fac o adevărată joncţiune între sacru şi profan, afect şi intelect, cotidian şi escatologic. Am vorbit într-un alt studiu[27] despre dimensiunea sacramentală şi intenţia simbolizantă a antropofagiei manifestate de tandemul divin *Dumnezeu – Sântul Petre* în periplul lor pe pământ. Găzduiţi fiind de un cuplu de oameni săraci, aceştia cer de mâncare „*ce au mai drag în casă"* gazdele: invariabi, pruncul recent născut. Fără ezitare, tocmai pentru a reliefa ceea ce numeam în sus-citatul studiu „*trupul moral*" al gazdelor, acest copil abia născut este pus în cuptor. Simpla găzduire a unei fiinţe superioare, divine, aduce în viaţa efemerelor gazde, profunde şi structurale schimbări, deturnând inexorabil şi discursul epic, valorizând şi/sau re-semnificând basmul în cauză. De aceea, nu pot să nu citez, dintr-un basm intitulat sugestiv *Masa meselor* (colecţia L. Morariu), pasajul care reliefează, din perspectiva fenomenologiei trupului, *transcendenţa carnalităţii* eminamente umane, evidenţiată, în finalul basmului, de posibilitatea depăşirii *limitelor* acesteia, evident doar cu ajutorul divinităţii-oaspete:

> […] Atunci, omul numai a oftat: -Doamne, facă-se voia ta! Aruncă copilul în jăraticul cuptorului şi astupă repede borta. La o vreme, străinul zice: – A fi destul! Scoate-l afară! Când dau la o parte lespedea de pe gura cuptorului – minune! Copilul lor se joacă de-a mai mare dragul între nişte flori roşii ca focul… Se uită ei unul la altul… Străinul nicăiri! Şi numai un glas se aude zicând: – **Iar când s-a plini vremea şi-a fi să veniţi la masa mea, veţi vedea saţul cel fără măsură al mesei voastre!** Atunci om şi muiere s-au umplut de cutremur, cindură au priceput cine le-a fost oaspele… [Morariu, 1983:73]

La polul opus, tocmai pentru a sublinia comportamentul inadecvat al unui om bogat care nu dăduse, în viaţă fiind, niciunui sărac ceva de mâncare, avem un basm (în colecţia I. Oprişan, *Ionel şi păinea fermecată*), în care pedeapsa escatologică a acestui bogat este să fie mereu flămând, la o masă plină cu toate bunătăţile fiind![28] Ca o premisă etiologică a unei „etnosofii a bucatelor", avem unele basme în care este subliniat fie rolul unui element de bază în prepararea alimentelor (*sarea*)[29], fie este devoalată/desacralizată una dintre cele mai importante manifestări spiritual-tradiţionale: pomana făcută „*nu cu toată inima"***:**

---

[27] Cioancă, Costel, *The Intimacy symbols in the Romanian fairytale: Theoxenia*, în *Myth, Symbol and Ritual: Elucidatory Paths to Fantastic Unreality* (vol. dedicat *International Conference on Mythology and Folklore*, 1st edition, 8-9 March, Bucharest, Romania), Cambridge Scholars Publishing, 2017, în curs de apariţie.

[28] „*[…] Mai merg, mai merg,* ***ajung la unu c-o masî mari, întinsî, masî plinî cu di toate şî omu sta şî striga: – Of, Doamni, mi-i foami! Of, Doamni, mi-i foami****! Zici: – Di ce strigî dacă i-i masî plinî? – Ei, las', cân` ne-om întoarci înapoi ţ-oi spuni! […] Ionel ie inelu şî sî-ntoarci la moşu şî sî-ntoarci cu moşu-napoi. Ajung la omu cu masa mari şî cari striga că i-i foami. Zici: – Di ci strigă ăsta cî i-i foami? – `Ce: –* ***Ăsta era bogat şî când ceré cineva dî mâncare, spuné cî n-ari. Ş-acuma, uiti, i-i masa plinî, da` lui i-i foami****'. [Oprişan, I., op. cit., I, p. 155].

[29] Vezi basmul *Sarea în bucate*, în Ispirescu, P., op. cit., I, p. 557-564.

BDD-A27719 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:58:31 UTC)

> […] Şi diavolul se-ntorcea numai într-un călcâi, alergând în sus şi în jos, şi pregăti o masă împărătească. După ce pofti pe cioban, şi acesta se puse la masă, începu a aduce fel şi fel de bucate. Nu ştia bietul cioban din care să ia mai întâi, căci mirosul bucatelor îl lua de nas. […] – Aşa o fi; ia mai spune-mi mie, ce drăcie mai este şi asta ce văd la voi? Masa voastră e încărcată ca la domni şi împăraţi; poame şi bucate de voie; nu văz însă holde deloc; iară pomii, ce bruma zăresc pe aici, par a fi uscaţi; nici tu frunză, nici tu muguri; numai nişte crăci parc-ar fi pârjolite. – Nici n-avem noi trebuiţă de-alde de-astea. Şi dacă vezi tu la noi atâta belşug, el ne vine aşa mură-n gură, cum îi ziceţi voi. Mai toate pomenile ce le faceţi voi pentru sufletul răposaţilor, ne vin nouă; căci cei ce fac, nu le fac cu toată inima. Ei de trufie le fac. Cu un gând dă, şi cu zece le hulesc. Şi apoi tu ştii că fudulia este partea noastră, şi cei stăpâniţi de fudulie ai noştri sunt.[30]

În fine, ca o reflexie a unei atitudini comportamentale adecvate, cineva va mânca de post: „*fiindcă era într-o miercuri, mâncă nişte castraveţi acri*" [Pop-Reteganul, 1986:74].

Iluzie organoleptică versus adevăr modest: câteva concluzii

Altfel, bucatele mâncate de eroii basmului fantastic românesc sunt bucate tradiţionale, prezente şi în gastronomia cotidianului. Astfel, avem basme în care eroii mănâncă *mămăligă* şi beau *vin* [Morariu, 1983:6, 16]*; ouă fierte, lapte* [Boer, 1975:210, 215]*; pâine şi miere, pâine şi vin, curechi cu iepure* [Marian, 1986:36, 129, 339-340]*; pâine neagră şi rachiu, slănină şi pâine* [Chivu, 1988:66-67, 68]*; o găină friptă, pâine şi un litru de vin, mălai şi neşte oo, cartofi şi caş, plăcintă cu brânză şi dovleac, miel fiert* [Păun, Angelescu, 1989:5, 173, 194, 232, 246]*; mămăligă, brânză, slănină* [Bilţiu, 1990:493]*; făină, brânză, lapte acru, o legătură mare de căpşune, mămăligă cu lapte cald* [Pop-Reteganul, 1986:45, 92]*; mămăligă rece de trei zile cu mujdei* [Micu Moldovan, 1987:135]*; bureţi, purcei fripţi, prăjituri, cafele, supe, mămăligă cu zamă de linte, mămăligă cu ceapă* [Sandu Timoc, 1988:88, 97, 152, 179] etc. Congruente acestei realităţi folclorice, până şi personajele (semi)divine cu care eroii intră în contact au parte tot de o hrană cotidiană: invitaţi la o stână, *Dumnezeu* şi *Sf. Petre* mănâncă *lapte şi carne de mile* [Pop-Reteganul, 1986:125], „*de-ale stânei*"[31], o zână mănâncă „*o farfurie de ciorbă*" [Oprişan, 2005-2006:79], într-un alt basm *Dumnezeu*, găzduit fiind în casa unui om sărac, pur şi simplu „*râmnind la o ciorbiţă dă peşte cu mămăligă*"! [Oprişan, 2005-2006:62]

Iată, praxis-ul gastronomic al basmului fantastic românesc postulează câteva specificităţi etnologice care se cer punctate, acestea reprezentând şi valorizând sistemul cultural din care fac parte.

---

[30] Într-un basm al colecţiei P. Ispirescu (*Un diavol ca nealţii*), este devoală tocmai această inoportună postură umană a pomenii făcute *„nu cu toată inima*", taxată ca atare de imaginarul tradiţional la nivel escatologic… [*Ibidem*, p. 482].

[31] „*[…] – D-apoi să vă aduc ceva să îmbucaţi, că poate veţi fi flămânzi, umblând atâta cale, zise Busuioc. – N-ai face rău, că zău, suntem cam flămânzi, zise tot moşneagul mai tânăr. Cât ai bate-n palme, masa fu întinsă şi încărcată cu toate bunătăţile de care se găseau la stâna lui Busuioc:* ***mămăliguţă caldă, brânză proaspătă de oaie, urdă dulce, caş moale*** *şi tot ce avea el mai bun. Şi mâncară moşnegii, mâncară binişor, că aproape svântară tot ce pusese Busuioc pe masă*". [Ugliş-Delapecica, P., *Poezii şi basme populare din Crişana şi Banat*. (Prefaţă de Ov. Bârlea), Ed. Pentru Literatură, Bucureşti, 1968, p. 164-165].

BDD-A27719 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:58:31 UTC)

În primul rând, registrul gastronomic prezent în basmul fantastic românesc este unul destul de variat, fiind acoperite, la nivelul etosului folcloric, multe nuanţe ale raportului om – sistem cultural. Este de remarcat faptul că uzanţele cultural-sociale (tradiţionale) au stabilit, şi la nivelul acestui subiect, anumite „*ierarhii de importanţe*”[32], rareori având de-a face cu *preferinţe* şi/sau *alegeri***.** Radiografiind, pe orizontală şi pe verticală, exemplele aduse în discuţie de-a lungul acestor rânduri, pot spune fără ezitare că majoritatea mâncărurilor prezente în basmul fantastic românesc vin din tradiţia şi practica vieţii (sociale şi culturale) cotidian-tradiţionale. Astfel, avem ● *mâncăruri „rezervate” unor anumite pături sociale*, avem ● *mâncăruri specifice unui anumit traiect iniţiatic* (= auto-exil în pădure, vânătoare etc.), ● *mâncăruri definitorii pentru ipostazierea/reprezentarea unei alte lumi,* alta decât cea cotidiană eroului, creatorului sau colportorului de basm (= *sărăcie* vs. *îmbogăţire*; *lumea de aici* vs. *lumea de dincolo* etc.).

În al doilea rând şi fără a se constitui într-un tradiţional „cod axiologic”, sunt de relevat *calitatea* şi *semnificaţia* evenimentelor care au ca pandant *nevoia de hrană* (*altfel*). De la menţiuni generale („*ceva de luat în buze*”[33]), la *antropofagia ritualică* manifestată de divinităţi canonice precum Dumnezeu şi Sfântul Petre [Şerb, 1967:I., 195], structura antropologică a imaginarului tradiţional este relevantă pentru tipul de gândire mitică din aceste basme. Sunt, orice s-ar spune, destul de rare „sugestiile” pur culturale ale acestui registru gastronomic tradiţional. Exemplele decelate în antologiile citate îmi permit a afirma că, în proporţie covârşitoare, toate *bucatele* prezente în basmul fantastic românesc, fie ele banale alimente cotidiene sau mâncăruri rare, au un singur rol: susţinerea discursului simbolizant al basmului povestit şi/sau ascultat.

În al treilea rând, este de amintit caracterul primitiv al gastronomiei practicate în aceste basme. Cum *fames est optimus coquus*, alimentele preparate şi/sau mâncate de eroii basmelor româneşti sunt alimente cotidiene (*mămăligă, mujdei de usturoi, fierturi de verdeţuri, curechi cu clisă* etc.), care *nu presupun ample cunoştinţe de gastronomie*. Iar când avem menţionate „*mâncăruri alese*”, care presupun tehnici şi cunoştinţe gastronomice de aplicat, acestea fie sunt realizate pe cale magică, fie nu

[32] Pentru raportul *om – sistem cultural* şi pentru atitudinea axiologică manifestată, la nivelul etosului folcloric, de mentalitarul tradiţional, a se vedea Roşca, Dumitru D., *Existenţa tragică*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1968, p. 168 şi următ.

[33] „*[…] Biata văduvă se pocăja şi ea destul şi să întreba ca ce să facă, încotro să apuce? Să ştiţi însă, dragii mei, că Dumnezeu nu uită niciodată pe oamerii năcăjiţi, dacă aceştia-s cu credinţă cătră el. Sărmana văduvă, cum sta aşa dusă pe gânduri, se trezi cam pe la cira bură că intră în casă-i doi oameri şi să rugară să-i lase peste noapte să se hodirească acolo, încredinţând-o că-s oameri de omerie şi vir din mare depărtare, şi aşa mai încolo, piră-n urmă îi primi în casă bucuros. Ş-apoi ştiţi voi cumu-i datina noastră, a moţilor, dacă-ţi vire cineva strein la casă, să-l omireşti cum să cuvine.* ***Deşi văduva era sărac-friptă, totuşi, făcu ce focarea ei făcu şi dede streinilor şi ceva de luat în buze***”. [Şerb, Ilie, *Basme populare româneşti,* Ed. îngrijită de I. Şerb, prefaţă de V. Ene, vol. I-II, Ed. Pentru Literatură, Bucureşti, 1967, I., p. 195].

BDD-A27719 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:58:31 UTC)

sunt menţionate. Din păcate, din această perspectivă, spre deosebire de alte producte epice tradiţionale[34], basmele fantastice nu ne oferă foarte multe informaţii.

Nu în ultimul rând, trebuie să subliniez dinamica imagologică a acestui subiect. Mă refer aici în mod explicit la *perpetua încercare de contemporaneizare a discursului epic*: sunt destule situaţiile de basm în care eroii iau masa la *restaurant* [Oprişan, 2005-2006:37], *fumează o ţigară după masă* [Văduva, 1997:42; Pop-Reteganul, 1986:41] sau *beau cafea* [Oprişan, 2005-2006:31; Sandu Timoc, 1988:97], uneori chiar într-o *cafenea* [Sandu Timoc, 1988:79]! Sigur, nu sunt foarte multe exemplele de acest fel, dar sunt prezente şi trebuie luate în considerare. Chiar dacă nu schimbă (totalmente) paradigma etosului folcloric, prezenţa lor reflectă *disponibilitatea* mentalitarului tradiţional de a se racorda/adapta la noile realităţi sociale care, aduse în planul acesta, al epicului fantast, devin realităţi cultural-tradiţionale. Conferind basmului (ca specie epică), *şi astfel*, şansa unei noi existenţe, într-un sistem cultural în continuă schimbare.

BIBLIOGRAFIE

Bilţiu, Pamfil, 1990. *Poezii şi poveşti populare din Ţara Lăpuşului*, Ed. Meridiane, Bucureşti

Boer, Demetriu, Stănescu Arădanul, Mircea Vasile, Cacoveanu, Ştefan, 1975. *Poveşti din Transilvania*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca

Bonte, Pierre, Izard, Michel (ed.), 2007. *Dicţionar de etnologie şi antropologie* (Trad. de Smaranda Vultur, R. Răutu – coordonatori), Ed. Polirom, Iaşi

Chang, Kwang Chih (ed.), 1977. *Food in Chinese Culture. Anthropological and Historical Perspectives,* Yale University Press, London

Chivu, Iulian, 1988. *Basmul cu Soarele şi Luna. Din basmele Timpului şi Spaţiului* (Antologie, prefaţă şi bibliografie de I. Chivu), Ed. Minerva, Bucureşti

Cioancă, Costel, 2014. *Drumul către reuşită. O (scurtă) perspectivă asupra pădurii din basmul fantastic românesc*, în *Meridian critic* (Analele Universităţii Ştefan cel Mare, Suceava, Seria Philologie. B. Literatură), XIX, nr. 2/2014, Suceava, p. 29-36

Cioancă, Costel, 2016. *Hermeneutica obiectelor magice din basmul fantastic românesc*, în *Danubius*, XXXIV, Galaţi, p. 419-444

Cioancă, Costel, 2017. *The Intimacy symbols in the Romanian fairytale: Theoxenia*, în *Myth, Symbol and Ritual: Elucidatory Paths to Fantastic Unreality* (vol. dedicat *International Conference on Mythology and Folklore*, 1st edition, 8-9 March, Bucharest, Romania), Cambridge Scholars Publishing, în curs de apariţie

Fischler, Claude, 1985. *Alimentation, cuisine et identité: l`identification des aliments et l`identité du mangeur*, în vol. *Identité alimentaire et altérité culturelle*, Recherches et Travaux de l`Institut d`Ethnologie, Neuchâtel, 6, pp. 171-192

Flandrin, Jean-Louis, Montanari, Massimo, 1996. *Histoire de l`alimentation*, Fayard, Paris

Furtună, Dumitru, 1973. *Izvodiri din bătrâni. Basme, legende, snoave, cântice bătrâneşti şi pluguşoare din Moldova,* Ed. Minerva, Bucureşti

Goody, James, 1982. *Cooking, Cuisine and Class. A Study in Comparative Sociology*, Cambridge University Press, Cambridge

[34] Vezi Văduva, Ofelia, op. cit.; Idem, *Magia darului*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 1997, p. 160 şi următ., unde autoarea ne oferă termeni gastronomici legaţi mai ales de contextul ceremonial sau ritualic (*cinste, ospăţ, pomană, praznic, stolnic* etc.).

BDD-A27719 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:58:31 UTC)

Haşdeu, Bogdan Petriceicu, 2000. *Literatură populară. Basme populare româneşti* (Ediţie îngrijită de Lia Stoica Vasilescu, Prefaţă de Ov. Bârlea), Ed. Grai şi Suflet – Cultura Naţională, Bucureşti

Hulubaş, Adina, 2009. *Iniţierea. Definiri europene şi tipare folclorice româneşti*, în vol. *Distorsionări în comunicarea lingvistică, literară şi etnofolclorică românească şi contextual european* (ed.- Botoşineanu, Luminiţa, Dănilă, Elena, Holban, Cecilia, Ichim, Ofelia), Ed. Alfa, Iaşi, p. 597-613

Ispirescu, Petre, 1988. *Legende sau Basmele românilor* (Ediţie îngrijită de Aristiţa Avramescu), vol. I-II, Ed. Cartea Românească, Bucureşti

Lenghel-Izanu, Petre, 1985. *Poezii şi poveşti populare din Maramureş* (Ediţie îngrijită de O. Păun, Prefaţă de M. Pop), Ed. Minerva, Bucureşti

Lévi-Strauss, Cl., 1964-1971. *Du miel aux cendres,* p. 276) din *Mythologiques,* vol. II, Plon, Paris

Marian, Simeon Florea, 1986. *Basme populare româneşti* (Ed. îngrijită şi prefaţă P. Leu), Ed. Minerva, Bucureşti

Menell, Peter S., Murcott, Anne, Van Otterloo, Anneke H., 1992. *The Sociology of Food: Eating, Diet and Culture*, Sage Publications, London

Micu Moldovan, Ion, 1987. *Poveşti populare din Transilvania, culese prin elevii şcolilor din Blaj* (Ed. îngrijită de I. Cuceu şi Maria Cucea, Prefaţă de Ov. Bârlea), Ed. Minerva, Bucureşti

Mintz, Steven, 1996. *Tasting Food, Tasting Freedom: Excursions in Eating and Culture*, Bacon Press, New York

Morariu, Leca, 1983. *De la noi. Poveşti, poezii şi cimilituri populare* (Ed. îngrijită şi prefaţă de P. Rezuş), Ed. Minerva, Bucureşti

Oprişan, Ionel, 2005-2006. *Basme fantastice româneşti*, vol. I, Ed. Vestala, Bucureşti

Păun, Octav, Angelescu, Silviu, 1989. *Basme, cântece bătrâneşti şi doine*, Ed. Minerva, Bucureşti

Pop-Reteganul, Ion, 1986. *Poveşti ardeleneşti. Basme, legende, snoave, tradiţii şi povestiri* (Ed. îngrijită şi studiu introductiv de V. Netea), Ed. Minerva, Bucureşti

Robea, Mihail M., 1986. *Folclor din Oltenia şi Muntenia (IX). Basme populare româneşti,* Ed. Minerva, Bucureşti

Roşca, Dumitru D., 1968. *Existenţa tragică*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti

Sandu Timoc, Cristea, 1988. *Poveşti populare româneşti*, Ed. Minerva, Bucureşti

Stăncescu, Dumitru, 2000. *Sur-Vultur. Basme culese din gura poporului român* (Ediţie îngrijită, prefaţă şi tabel cronologic de I. Datcu), Ed. Saeculum I.O., Bucureşti

Şerb, Ilie, 1967. *Basme populare româneşti,* Ed. îngrijită de I. Şerb, prefaţă de V. Ene, vol. I-II, Ed. Pentru Literatură, Bucureşti

Teodorescu, G. Dem., 1968. *Basme române* (Ed. îngrijită, prefaţă şi rezumate în lb. franceză de Stanca Fotino), Ed. pentru Literatură, Bucureşti

Ugliş-Delapecica, P., 1968. *Poezii şi basme populare din Crişana şi Banat* (Prefaţă de Ov. Bârlea), Ed. Pentru Literatură, Bucureşti

Văduva, Ofelia, 1996. *Paşi spre sacru. Din etnologia alimentaţiei româneşti*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti

Văduva, Ofelia, 1997. *Magia darului*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti

BDD-A27719 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:58:31 UTC)